

18. Decision. Applications nos. 2478/15 and 1787/15 Jane NICKLINSON against the United Kingdom and Paul LAMB against the United Kingdom. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-156476%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-156476%22]}) (дата звернення: 24.10.2020).

КАПІТАНЕНКО Н. П.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
організацій та управління проектами
(Інженерний інститут
Запорізького національного
університету)

УДК 342.9:347.77

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.3-2.8>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В статті проаналізовано адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Визначено, що адміністративно-правовий статус суб'єкта відноситься до галузевого правового статусу і стосується статусу особи у сфері публічного управління.

Аргументовано, що суб'єктом права інтелектуальної власності є творець (творці) об'єкту права інтелектуальної власності та інші особи, яким належить право інтелектуальної власності. Доведено, що творцем може бути лише фізична особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), незалежно від обсягу її дієздатності, творчою працею якої створюється об'єкт права інтелектуальної власності. До суб'єктів права інтелектуальної власності варто віднести також інших осіб, які самостійно не створювали інтелектуальний продукт, а набули майнові права на нього в порядку правонаступництва. В процесі дослідження встановлено, що суб'єктів права інтелектуальної власності необхідно відрізняти від суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності, до числа яких, в узагальненому вигляді, варто віднести Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності», представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) та суд. Вказані суб'єкти є учасниками правовідносин у сфері інтелектуальної власності, однак, реалізуючи передбачені правовими нормами для кожного повноваження, не набувають статусу суб'єкта права інтелектуальної власності. Отже, коло суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності значно ширше. До їх переліку входять і суб'єкти права інтелектуальної власності, співвідносячись між собою як загальне і особливе. Встановлено, що адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності – це сукупність прав і обов'язків, які реалізують суб'єкти права інтелектуальної власності у взаємовідносинах з органами публічної влади, наділеними відповідними повноваженнями у сфері інтелектуальної власності нормами адміністративного права. Зазначено, що адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелекту-

альної власності потребує подальшого оновлення та гармонізації українського законодавства з міжнародно-правовими нормами та стандартами.

Ключові слова: правовий статус, адміністративно-правовий статус, інтелектуальна власність, право інтелектуальної власності, суб'єкт права, реалізація права

Kapitanenko N. P. Administrative and legal status of subjects in the field of intellectual property right implementation

The article analyzes the administrative and legal status of subjects in the field of intellectual property right implementation. It is determined that the administrative and legal status of the subject belongs to the sectoral legal status and refers to the status of a person in the field of public administration.

It is argued that the subject of intellectual property right is the creator (creators) of the object of intellectual property rights and other persons to whom the intellectual property right belongs. It is proved that the creator can be only a natural person (citizen of Ukraine, foreigner or stateless person), regardless of the scope of his/her legal capacity, whose creative work creates an object of intellectual property right. The subjects of intellectual property right should also include other persons who did not independently create an intellectual product, but acquired property rights to it by way of succession. In the course of the research it was established that the subjects of intellectual property right should be distinguished from the subjects in the field of intellectual property right implementation, which, in general, should include the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, «Ukrainian Institute of Intellectual Property» state enterprise, representatives in intellectual property cases (patent attorneys) and the court. These subjects are participants in legal relations in the field of intellectual property, however, implementing legal powers provided by the legal norms, do not acquire the status of a subject of intellectual property right. Therefore, the range of subjects in the field of intellectual property right is much wider. Their list also includes subjects of intellectual property right as well, correlating against each other as the general and individual. It is established that the administrative and legal status of subjects in the field of intellectual property right implementation is a set of rights and responsibilities exercised by subjects of intellectual property right in relations with public authorities endowed with appropriate powers in the field of intellectual property by administrative law rules. It is noted that the administrative and legal status of subjects in the field of intellectual property right implementation requires further renovation and harmonization of Ukrainian legislation with international legal norms and standards.

Key words: legal status, administrative and legal status, intellectual property, intellectual property right, subject of law, implementation of right.

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується соціально-економічними перетвореннями, пов'язаними з процесом становлення нової української державності. Цей процес переходу на новий етап історичного розвитку знаходить своє відображення в осучасненні доктринальних засад українського права, в нормотворчій діяльності, фундаментальному оновленні законодавства з позицій людиноцентристського світогляду. Провідною тенденцією розвитку сучасного адміністративного права є перегляд його засад з метою гармонізації відносин між публічною адміністрацією та людиною.

Західноєвропейська інтеграція України, зокрема, у сфері інтелектуальної власності, має за мету спрощення створення і комерційного використання інноваційних продуктів та продуктів творчої діяльності на території сторін Угоди між Україною і ЄС, а також досяг-

нення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності. В процесі імплементації норм Угоди та гармонізації українського законодавства з відповідними європейськими стандартами важливо звернути увагу на суб'єктів правовідносин та їх статус, зокрема, адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності. Об'єктивне належне розуміння цього питання сприятиме удосконаленню взаємовідносин між учасниками процесу, передусім з органами публічної влади. Ми спробували систематизувати й обґрунтувати відповідно до чинного законодавства, сучасної практики державного управління і, звичайно, на базі теоретичних доробок учених свою позицію в цьому питанні. Вказані обставини і обумовлюють актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження сфери права інтелектуальної власності зробили вітчизняні та зарубіжні вчені Г. О. Андрощук, Ю.Л. Бошицький, О.Б. Бутнік-Сіверський, Е.П. Гаврилов, В.А. Дозорцев, В.С. Дроб'язко, Р.Є. Еннан, В.О. Жаров, А.О. Кодинець, Л.Т. Комзюк, Н.М. Мироненко, Л.О. Новоселова, О.П. Орлюк, О. А. Підпригора, О.О. Підпригора, О.П. Світличний, О. Д. Святоцький, О.І. Харитонova, Р.Б. Шишка, О.О. Штефан та інші. Наукові роботи Є.А. Булата, Г.В. Довгань, О.М. Головкової, В.С. Дмитришина, О.В. Кадетової, О.Ю. Кашинцевої, О.М. Коротун, О.О. Михальського, М.В. Паладій, А.В. Хрідочкіна також є складником наукової джерельної бази дослідження.

Метою статті є встановлення кола суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності та визначення сутності і змісту їх адміністративно-правового статусу.

Результати дослідження. Розгляд питання адміністративно-правового статусу суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності потребує більш детального, розгорнутого аналізу таких понять як «статус», «правовий статус», «адміністративно-правовий статус».

У першу чергу, це стосується такого поняття як «статус». Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає статус (латин. «status») як становище, стан, певний стан чого-небудь [1, с.1387]. Юридична енциклопедія визначає статус як правове становище (сукупність прав та обов'язків) фізичної або юридичної особи [2, с.626]. Тобто, застосовуючи поняття «статус», ми вказуємо на положення особи в суспільстві.

Поняття «правовий статус», зазначають Гумін О.М. та Пряхін Є.В., характеризується тривалим розвитком, бо ще давньоримські вчені використовували цей термін для визнання окремих аспектів правового становища людини: стан свободи – status libertatis, стан громадянства – status civitatis, сімейний стан – status familiae [3, С.33]. Не зважаючи на таку розтягнуту в часі історію формування і, відповідно, значну кількість досліджень науковців, проблема встановлення правової сутності, природи, структури правового статусу продовжує бути предметом наукових досліджень.

Загалом, єдиної позиції щодо визначення поняття «правовий статус» в науковій правовій літературі не існує. Так, О.Ф. Скакун зауважує, що до 60-х років ХХ ст. у вітчизняній юридичній науці правовий статус отожднювався з правоздатністю з причин одночасності їх виникнення, припинення та невідчужуваності [4, с. 386]. О. В. Зайчук та Н. М. Оніщенко в академічному підручнику з теорії держави і права, вказуючи на існування декількох підходів до визначення змісту категорії «правовий статус» та його структури, найпоширенішим визнають розуміння правового статусу як системи законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів і обов'язків особи, тобто правовий статус характеризує становище особи у взаємовідносинах із суспільством та державою [5, с. 78-79]. М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та інші теоретики права вказують, що правовий статус суб'єктів права – це сукупність усіх прав, обов'язків і законних інтересів суб'єктів права [6, с. 342].

Відтак, поглядів на категорію «правовий статус» досить багато і всі вони свідчать про те, що «правовий статус» є самостійним правовим явищем, яке поєднує загальні риси та особливості кожного суб'єкта права. Поняття «статус» і «правовий статус» співвідносяться як загальне і особливе.

Конкретизація правового статусу особи здійснюється нормами певної галузі права залежно від того, які правовідносини виникли. В той же час, сукупність галузевих правових статусів складає узагальнений правовий статус особи. Так, О. І. Беспалова та Д. О. Горбач зазначають, що більш точний зміст статусу формують норми відповідних галузей права, відповідно поняття «адміністративно-правовий статус» є одним з видів загального поняття «правовий статус» [7, с. 34-35]. В.Б.Авер'янов визнає, що адміністративно-правовий статус громадянина України складає найважливішу й органічну частину загального правового статусу, існування якого є необхідною умовою і засобом реалізації Конституції, і зміст його визначається в багатьох законах і підзаконних актах [8, с. 180]. Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, В. В. Богущкий розглядають адміністративно-правовий статус громадянина України як складову частину його загального статусу, яка встановлюється обсягом та характером його адміністративної правосуб'єктності. Відтак, науковці, не надаючи визначення поняття «адміністративно-правовий статус», акцентують увагу на його структурі [9, с. 64-65]. На думку Т.О. Коломоець, адміністративно-правовий статус – це сукупність суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені нормами адміністративного права за певним органом. Обов'язковою ознакою набуття суб'єктом адміністративно-правового статусу є наявність у нього конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються у рамках як адміністративних правовідносин, так і поза ними [10, с. 64]. Стосовно змісту адміністративно-правового статусу, то за визначенням одних учених, структуру його складають правові норми і відносини, суб'єктивні права, свободи і обов'язки, юридичні гарантії [11, с. 198], інші визначають зміст через компетенцію [12, с. 52] чи функції [13, с. 53]. Отже, за наявності різноманітних аргументованих підходів, можемо визнати, що адміністративно-правовий статус суб'єкта права відноситься до галузевого правового статусу, тобто стосується статусу особи у сфері публічного управління. На наш погляд, під адміністративно-правовим статусом особи слід розуміти комплекс прав і обов'язків, передбачених нормами адміністративного права, у сфері публічного управління. Зміст адміністративно-правового статусу складають права, свободи, обов'язки, юридичні гарантії.

Стосовно суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності, то, передусім, ЦК України вперше вказав, що суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до ЦК України, іншого закону чи договору (ст. 421). Тобто поняття суб'єкта права інтелектуальної власності формується шляхом визнання груп осіб та зазначенням прав, які за ними закріплює закон, однак визначення не надається.

Н.Мироненко зазначає, що термін «творець» за змістом є аналогічним терміну «автор об'єкта права інтелектуальної власності», тому творцем (автором) є фізична особа, творчою працею якої створюється об'єкт права інтелектуальної власності [14, с. 11]. І що важливо, творцем може бути лише фізична особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), незалежно від обсягу її дієздатності. Права та обов'язки малолітніх, неповнолітніх, обмежених в дієздатності чи недієздатних осіб як учасників правовідносин у сфері інтелектуальної власності чинним законодавством регламентовано. Крім того, юридичні особи не можуть бути творцями об'єктів права інтелектуальної власності, ними є фізичні особи, які знаходяться з юридичним особами в трудових чи цивільно-правових відносинах. Однак юридичній особі у випадках, передбачених законом, можуть належати окремі особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності. За таких умов юридична особа також є суб'єктом права інтелектуальної власності згідно закону чи договору.

До суб'єктів права інтелектуальної власності варто віднести також інших осіб, які самостійно не створювали об'єкт (інтелектуальний продукт), а набули майнові права на нього в порядку правонаступництва (укладання договору з творцем, спадкоємства, реорганізації юридичної особи) [15, с.409]. Правознавці мають різні підходи до розуміння складників суб'єктів права інтелектуальної власності. Так, В. Вірченко надає п'ять груп суб'єктів права інтелектуальної власності за роллю у відносинах, відносячи до них і державні уста-

нови та самоврядні організації, а також осіб, які виконують посередницькі функції у сфері інтелектуальної власності [16, с. 141]. Г.Римарчук, звертаючи увагу на той факт, що в Україні сформовано «розгалужену систему органів, які забезпечують регулювання діяльності, пов'язаної з використанням об'єктів інтелектуальної власності», надає розлогий перелік суб'єктів адміністративно-правового регулювання права інтелектуальної власності, зокрема, парламент України, органи виконавчої влади, правоохоронні органи тощо [17, с. 330]. Н. Москалюк розглядає особливості правового статусу держави як суб'єкта права інтелектуальної власності на секретні винаходи та корисні моделі [18]. За результатами дискусії, виходимо з того, що суб'єктами права інтелектуальної власності є творець (творці) та особи, які набули майнові права в порядку правонаступництва.

На наш погляд, суб'єктів права інтелектуальної власності необхідно відрізнити від суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності, до числа яких, в узагальненому вигляді, варто віднести Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності», представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) та суд. Вказані суб'єкти є учасниками правовідносин у сфері інтелектуальної власності, однак, реалізуючи передбачені правовими нормами для кожного повноваження, не набувають статусу суб'єкта права інтелектуальної власності. Отже, коло суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності значно ширше. До їх переліку входять і суб'єкти права інтелектуальної власності, співвідносячись між собою як загальне і одиничне. Розглянемо адміністративно-правовий статус деяких суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності більш детально.

В процесі оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності на Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (Мінекономрозвитку), як правонаступника Державної служби інтелектуальної власності, були покладені завдання і функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності [19]. Безпосередньо виконання завдань та реалізацію функцій у зазначеному сегменті було покладено на Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності. В складі Міністерства економічного розвитку і торгівлі діє Апеляційна палата – колегіальний орган для розгляду заперечень проти рішень Мінекономрозвитку щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності та заяв про визнання знаків добре відомими в Україні. Наразі, з питань охорони прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів та послуг, топографії інтегральних мікросхем, зазначення походження товарів заявник (апелянт) має право звернутися із заявою про заперечення рішення Мінекономрозвитку стосовно набуття прав на об'єкт інтелектуальної власності чи із заявою про визнання знака добре відомим в Україні до Апеляційної палати для колегіального розгляду поданих до неї заперечень, протестів, заяв. Рішення колегії Апеляційної палати набирає чинності після затвердження його наказом Мінекономрозвитку, текст якого розміщується на офіційному веб-сайті Мінекономрозвитку і є обов'язковим для апелянта, Мінекономрозвитку та підприємств, установ, організацій, що входять до державної системи правової охорони інтелектуальної власності [20].

У складі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України функціонує інститут державних інспекторів із питань інтелектуальної власності, створений з метою забезпечення конституційних прав громадян на захист інтелектуальної власності та сприятливих умов для створення об'єктів інтелектуальної власності, розвитку українського ринку цих об'єктів [21]. Необхідність функціонування вказаної інституції пов'язана, по-перше, зі здійсненням державного контролю у сфері інтелектуальної власності, по-друге, без інспекторів з питань інтелектуальної власності не працювали чинні норми права, бо, відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 255 КУпАП, саме державні інспектори з питань інтелектуальної власності є особами, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення щодо осіб, що вчинили правопорушення у сфері інтелектуальної власності.

Доцільно також вернути увагу на те, що право на захист прав у сфері інтелектуальної власності з'являється у суб'єкта права в момент порушення або оспорування його прав

та охоронюваних законом інтересів і реалізується в межах цивільних, кримінальних та адміністративних правовідносин, які виникли при цьому. Створення спеціалізованого суду, згідно до Указу Президента України «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» 29 вересня 2017 року № 299/2017, сприятиме побудові ефективної системи захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності з урахуванням міжнародних стандартів, узагальненню судової практики вирішення відповідних спорів, підвищенню якості судових рішень та скороченню строків розгляду справ з питань інтелектуальної власності. На сьогодні здійснюється процедура відбору суддів до вказаного суду та інтенсивна підготовка до початку роботи одного із вищих спеціалізованих судів.

Отже, статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності регулюється нормами різних галузей права. Адміністративно-правовий статус їх проявляється у випадку встановлення адміністративних правовідносин, коли однією із сторін є орган публічної влади. Так, автор твору, реалізуючи своє право, має право звернутись до Департаменту розвитку сфери інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі для формалізації результатів своєї інтелектуальної діяльності. Як підсумок, за результатами експертизи, проведеної ДП «Український інститут інтелектуальної власності», відбувається внесення запису до Державного реєстру свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір або надається обґрунтована відмова в реєстрації авторського права на твір, яка може бути оскаржена в установленому порядку до суду.

Висновки. Проведення реформи захисту інтелектуальної власності, зокрема якісних змін у сфері реалізації права інтелектуальної власності, має базуватися на впровадженні в Україні європейських стандартів життя та виходу України на провідні позиції у світі. Результативність якісних змін у будь-якій галузі суспільного розвитку багато в чому визначається статусом суб'єктів правовідносин. Адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері реалізації права інтелектуальної власності – це сукупність прав і обов'язків, які реалізують суб'єкти права інтелектуальної власності у взаємовідносинах з органами публічної влади, наділеними відповідними повноваженнями у сфері інтелектуальної власності нормами адміністративного права. Вдосконалення змісту адміністративно-правових норм щодо статусу суб'єктів у галузі інтелектуальної власності є складником формування якісного механізму адміністративно-правового регулювання реалізації права інтелектуальної власності.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII. 1728 с.
2. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (гол. ред.) [та ін.]. К.: Українська енциклопедія. 2003. Т. 5: П-С. 2003. 736 с.
3. Гумін О. М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 5. С. 32-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2014_5_7.
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 664 с.
5. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
6. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
7. Безпалова О. І., Горбач Д.О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Національної гвардії України. *Форум права*. 2017. № 5. С. 31–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
8. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б.Авер'янова. К., 2003. 384 с.

9. Адміністративне право: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт.кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Х.: Право, 2010. 624 с.
10. Коломоець Т. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
11. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2-х томах: Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. 584 с.
12. Крупчан О. Компетенція центральних органів виконавчої влади. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 2 (29). С. 48-59.
13. Армаш Н.О. Поняття і сутність компетенції як елементу адміністративно-правового статусу керівника органу виконавчої влади. *Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право»*. 2009. № 2 (3). С.48-53.
14. Мироненко Н. Поняття суб'єктів права інтелектуальної власності та критерії їх класифікації. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. №2. С.11–24.
15. Цивільне право України: Підручник: У 2-х т. / Борисова В. І. (кер. авт. кол.), Баранова Л. М., Жилінкова І. В. та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. К.: Юрінком Інтер, 2004. Т. 1. 480 с.
16. Вірченко В.В. Суб'єктний склад відносин інтелектуальної власності. *Теоретичні та практичні питання економіки*. 2014. № 2 (29). С. 139-152.
17. Римарчук Г. С. Суб'єкти адміністративно-правового регулювання права інтелектуальної власності. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. Вип. 7. С. 329-333.
18. Москалюк Н.Б. Особливості правового статусу держави як суб'єкта права інтелектуальної власності на секретні винаходи та корисні моделі. *Юридичний науковий юридичний журнал*. 2016. № 4. С. 54-58.
19. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2016-%D0%BF#Text>.
20. Регламент Апеляційної палати Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, затверджений Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19.02.2019 р. № 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-19#Text>.
21. Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 р. № 674. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2002-%D0%BF#Text>.

